

Oslo, 10.11.2020

Høringssvar fra Velferdsalliansen EAPN Norway angående *NOU 2020: 5 Likhet for loven*

Vi viser til *NOU 2020: 5 Likhet for loven – Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven)*, som ble sendt på høring 09.06.2020.

Velferdsalliansen European Anti-Poverty Network Norway er et politisk uavhengig samarbeidsnettverk av 18 organisasjoner, foreninger og grupper, som arbeider for å styrke posisjonen til økonomisk, sosialt og rettslig vanskeligstilte. Vår visjon er et aktivt og inkluderende velferdssamfunn hvor ingen står utenfor.

- **Vår innstilling**

Vi stiller oss positive til forslaget til ny rettshjelpslov, da det helhetlig sett innebærer en forbedring av rettssikkerheten til økonomisk, sosialt og rettslig vanskeligstilte. Vi har noen kommentarer til enkelte elementer i lovforslaget, som vi presenterer nedenfor.

- **Økonomiske vilkår**

I dagens rettshjelpslov er inntektsgrensen 246 000 kroner for enslige og 369 000 kroner for par, mens formuesgrensen er 100 000 kroner. Vi mener at inntekts- og formuesgrensene er alt for lave og ekskluderer mange som bør få rettshjelpsstøtte, som uføretrygdete på minstesats.

Utvalget anerkjenner at lave inntekts- og formuesgrenser er et sentralt problem i gjeldende lov og foreslår endringer i de økonomiske vilkårene. Vi stiller oss bak forslaget om å gi støtte til personer med beregningsgrunnlag inntil 5G¹. Videre er vi enige i at grunnlaget bør vurdere inntekt og formue samlet, samt ta hensyn til forsørgerbyrde og gjeld. Disse endringene mener vi vil medføre at langt flere kvalifiserer for støtte til rettshjelp. Dessuten stiller vi oss positive til at de økonomiske vilkårene knyttes opp mot folketrygdens grunnbeløp. Slik hindrer man at stadig flere faller ut av ordningen fordi den ikke justeres for lønns- og prisveksten.

¹ Per i dag tilsvarer dette 506 755 kroner, ettersom folketrygdens grunnbeløp (G) er 101 351 kroner.

- **Egenandeler**

Det fremgår av lovforslaget at egenandelene skal avhenge av betalingsevnen. De med beregningsgrunnlag under 1G foreslås å betale en fast egenandel på 5 prosent, mens de med grunnlag på 5G, som akkurat inngår i ordningen, betaler en egenandel på 75 prosent.

Velferdsalliansen EAPN Norway støtter at egenandelene avhenger av betalingsevnen, men foreslår en ordning med høyere egenandel for de med høyest inntekt og lavere andel for de med lavest inntekt. Som foretrukket løsning bør personer med beregningsgrunnlag under 2G fritas fra å betale egenandel. Alternativt kan fritaket gjelde personer med beregningsgrunnlag under 1G, mens de med grunnlag fra 1G til 2G betaler en fast andel på 5 prosent.

Videre er vi kritiske til det vi oppfatter som tvil hos utvalget rundt betalingsviljen til de med lavest betalingsevne. «Egenandelen er forhåpentligvis høy nok til å virke noe avskrekkende på dem med liten interesse i å benytte seg av advokat» (s. 143), heter det. Et slikt argument vitner om en mistanke om at de med lavest inntekt *kan*, men ikke *vil*, betale egenandel. Dette mener vi, som talerør for økonomisk, sosialt og rettslig vanskeligstilte i Norge, er feil.

Argumentet om egenandeler for de med lavest betalingsevne begrunnes med henvisning til lignende praksis når det gjelder legebesøk. Utvalget bør heller trekke i tvil hvorvidt denne gruppen bør betale egenandel hos legen. Vi erfarer fra vår kontakt med mennesker som opplever fattigdom i Norge, at høye egenandeler for mange er en barriere for å oppsøke lege².

- **Offentlig nettportal og chattetjeneste**

Utvalget foreslår at det opprettes en nettportal for rettshjelp, samt en chattetjeneste. Det heter at chattetjenesten bør betjenes av personer med juridisk kompetanse og at betjening av chatten vil utgjøre en stor del av arbeidstiden. For at chattetjenesten skal være tilgjengelig for brukere som ikke kan norsk, foreslås den tilgjengelig på engelsk og noen andre språk på faste dager.

Velferdsalliansen EAPN Norway er enig i at en offentlig nettportal og chattetjeneste kan gjøre det enklere for flere å få oversikt over eksisterende rettshjelpstilbud. For å unngå ekskludering av grupper med lav digital kompetanse, mener vi at det i tillegg må opprettes en ringetjeneste.

Hva angår chattetjenesten er vi positive til at denne betjenes av personer, fremfor at det gis robotiserte svar. Som utvalget selv påpeker, er det viktig at de som betjener chatten får trening i enkel type rådgivning, tilpasset målgruppene. Faste dager der chattetjenesten er tilgjengelig for ikke-norsktalende brukere kan være nyttig, men det avhenger av utformingen av tilbudet. Dersom det utvidede språktilbudet gjelder kun én eller to dager i uken, er dette et snevert tilbud sammenlignet med det til norsktalende brukere og ikke nødvendigvis til særlig nytte. For å være til reell hjelp, må tilbudet dessuten gjelde flere språk, som må tilpasses behovet.

² Problemet er også dokumentert av Statistisk sentralbyrå i eksempelvis *Sosial ulikhet i bruk av helsetjenester – En kartlegging* (rapport 2017/16).

- **Sosialsaker**

Det fremgår at klager over vedtak i sosialsaker skal prioriteres i den nye rettshjelpsloven, fordi uriktige søknadsavslag kan ha stor betydning for den enkelte. Denne vurderingen støtter vi. Samtidig hadde vi sett at utvalget adresserte rollen til Nav-ombudet, som er vedtatt etablert. Velferdsalliansen EAPN Norway mener ombudet bør utformes som et supplement til rettshjelpsordningen. Nav-ombudet bør være landsdekkende, uavhengig og fungere som et lavterskel hjelpetilbud, som ivaretar brukernes rettssikkerhet og interesser overfor Nav.

- **Skjønnsbestemmelsen**

Utvalget foreslår at det i større grad enn i dag åpnes opp for støtte til rettshjelp utenfor de prioriterte saksområdene, samt at det ikke lenger skal vektlegges om saken har likhetstrekk med prioriterte saksområder. Denne utvidelsen er vi positive til. Samtidig er vi bekymret for at skjønnsbestemmelsen vil medføre at dette blir en teoretisk og ikke praktisk åpning for andre saker. Det er essensielt at ordningens skjønnsbestemmelse evalueres etter noe tid, for å følge opp om bestemmelsen praktiseres og sikrer reell rettshjelp til vanskeligstilte grupper.

Med vennlig hilsen

Velferdsalliansen EAPN Norway v/

Frøydis Petersen Jensen

Organisasjonskonsulent